

ХРОНІКА НАУКОВИХ ПОДІЙ

Федорівські читання-2007

З 6 по 8 червня 2007 р. в Москві історики книги збиралися на традиційні «Федорівські читання» – міжнародну конференцію, присвячену Івану Федорову та кириличному книговидаванню загалом.

«Федорівські читання» були добре відомі спеціалістам у радянський час, як і відповідний науковий збірник. Далі була тривала перерва, і 2003 р. традиція проведення цієї добре знаної конференції була відновлена в Москві. Слід підкреслити, що 2004 і 2006 рр. конференція з такою ж назвою була проведена у Львові, адже відомо, що започаткувавши постійне друкарство в Москві, більшість своїх друків Іван Федоров видав в українських землях – у Львові та Острозі, де його називали Іван Федорович. 2005 і 2007 рр. «Федорівські читання» відбулися знов у Москві. Безумовно, це – різні конференції, різні організатори та учасники, але направленість конференцій єдина – оприлюднення результатів досліджень з історії книги, переважно – кириличним шрифтом. Проте така періодичність і ґрунтовне наукове наповнення «Федорівських читань» свідчить, на нашу думку, про відродження інтересу до витоків кириличного – слов'янського, вітчизняного – книговидавання, до історії книжності загалом, що певним чином відображає загальносвітову тенденцію підвищення уваги до збереження історико-культурної спадщини людства.

Цього разу конференція збрала істориків книги Росії, України та Білорусі, загалом понад 50 спеціалістів цієї галузі. Організатором конференції, як і у 2003 і 2005 рр., виступив Науковий центр дослідження історії книжкової культури, який існує ось уже п'ять років при Науково-виробничому об'єднанні «Издательство «Наука» Російської академії наук. Це – перша наукова організація РАН, яка фінансується не з бюджету, що є дуже важливим у сучасних умовах, і, мабуть, наразі єдиний приклад існування в рамках Академії наук організації, головним завданням якої є розвиток науки про книгу та розширення контактів у даній сфері. Науко-

во-методичне керівництво діяльністю Центру здійснює Відділення історико-філологічних наук РАН. Головна увага Центру приділяється дослідженням історії книжкової культури різних історичних епох і розробці, власне, концептуальної моделі книжкової культури як системи і складової культурно-історичного процесу. Крім того, Науковий центр здійснює моніторинг стану і тенденцій розвитку наукового книговидавання. Підведенню підсумків роботи Центру за 5 років було присвячено перший день роботи міжнародної конференції «Федорівські читання-2007».

На спеціально влаштованій виставці було представлено 60 окремих книжкових і журнальних видань, випущених Науковим центром за 2002–2007 рр. Це – і монографії, і збірники праць, і матеріали десяти наукових конференцій, і десяти номерів журналу «Научная книга». Науковий центр узяв на себе і здійснює підготовку та випуск продовжуваних видань, серед яких – відомий фахівцям книгознавчий збірник «Книга. Исследования и материалы» (з 2007 р. планується випуск чотирьох збірників на рік), «Книга в России», «Век Просвещения», випусків (до початку конференції!) збірника «Федоровские чтения».

Видавництвом «Наука» і Центром дослідження історії книжкової культури започаткована чудово оформлена монографічна серія «История славянского кирилловского книгопечатания XV – начала XVII вв.» (автор – Є. Л. Немировський). Вийшло вже 3 книги, присвячені виникненню кириличного книговидавання, а також початку південнослов'янського друкарства. В 2007 р. має вийти друком том, присвячений початку книговидавання у Валахії, і зданий до видавництва том щодо діяльності Франциска Скорини. Наступний випуск, запланований на 2008 р., приурочено до 425-річчя від дня смерті Івана Федорова. Загалом серія буде складатися з десяти томів, збірники якої міститимуть матеріали про початки кириличного друкарства в Румунії, Венеції, Сербії, Словенії, Біло-

русі, Україні, а також діяльність учнів І. Федорова в Москві до 1627 р., коли працював останній друкар-універсал. Надалі в друкарстві панувала вже мануфактура.

Співробітниками Наукового центру опубліковано більше 600 статей у професійних виданнях, реалізовано кілька вагомих планових наукових досліджень і спільних видавничих та науково-організаційних проектів із різними науковими установами, у т. ч. і з Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. Діяльність Наукового центру одержала на конференції схвальну оцінку.

На секції «Грані книжкової культури» були заслухані доповіді провідних науковців Центру, зокрема, виступили: В. І. Васильєв, чл.-кор. РАН, ген. директор НВО «Издательство «Наука» РАН, директор Наукового центру досліджень історії книжкової культури (далі – Центр) із доповіддю «Книжкова культура: до питання про еволюцію понять і термінології»; Р. О. Симонов, д-р іст. наук, проф. Московського державного університету друку (МДУД), головний наук. співробітник Центру – «Передісторія наукової книги в Росії»; Є. Л. Немировський, д-р іст. наук, проф., головний наук. співробітник НДВ рідкісних книг (Музею книги) РДБ, головний наук. співробітник Центру – «Монографічна серія «Історія слов'янського кириличного книгодрукування XV – початку XVII ст.»: Результати і перспективи»; Ю. П. Мелентьєва, д-р пед. наук, проф., зав. відділу Центру – «Читачезнавство в контексті соціокультурних змін»; Б. В. Ленський, д-р філол. наук, проф., зав. кафедри МДУД, головний наук. співробітник Центру – «Російське книговидання на початку нового сторіччя»; В. П. Леонов, д-р пед. наук, проф., директор Бібліотеки РАН – «Книга як космічний суб'єкт: філософсько-культурологічне есе»; М. В. Ніколаєв, д-р філол. наук, зав. відділу РНБ – «Відділ рідкісної книги РНБ: до 150-річчя заснування»; З. К. Соколовська, д-р іст. наук, головний наук. співробітник Інституту історії природознавства та техніки ім. С. І. Вавілова РАН – «Книга та книжкова справа на сторінках видань серії Російської академії наук «Науково-біографічна література» та інші.

Власне «Федорівські читання-2007» мали ще три секції: «Іван Федоров і книжкова культура його часу», «Історія слов'янського кириличного книгодрукування XV–XVIII ст.», «Державний моно-

полізм і приватна ініціатива в історії книжкової справи», на яких було заслухано близько п'ятдесяти доповідей. Характерна особливість доповідей, що є принциповим для цього міжнародного форуму спеціалістів, – новизна змісту представлених у виступах матеріалів, високий науковий рівень учасників конференції. Все це разом робить «Федорівські читання» вагомим і поважним джерелом для подальших досліджень історії кириличної книжності, дозволяє спеціалістам певним чином координувати напрями своїх досліджень, своєчасно враховувати і використовувати напрацювання колег, бути в курсі новітніх відкриттів у галузі. Наприклад, спеціалістам буде цікаво дізнатися, що наприкінці 2007 р. у видавництві «Энциклопедия» очікується вихід авторської енциклопедії Є. Л. Немировського «Иван Федоров»; в РНБ вийшов I том каталогу В. С. Люблінського «Античные авторы в изданиях XV века» і перевидання його ж монографії «На заре книгопечатания»; до кінця 2007 р. вийде збірник «Чтение, читатель, библиотека в современном мире» та ін. Учасники конференції, переважна більшість яких – з Москви та Санкт-Петербурга, одержали змогу дізнатися й про деякі здобутки українських колег у галузі історії кириличної книжності, оскільки було заслухано 8 доповідей киян, котрі гідно представили Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Музей книги і друкарства України, Інститут археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Наступна міжнародна наукова конференція «Федорівські читання», приурочена до 425-річчя від дня смерті Івана Федорова (дата народження якого невідома), запланована в Москві на початок 2009 р., її оргкомітет запрошує всіх дослідників історії книги взяти участь у її проведенні. У Львові до цієї ж дати на кінець 2008 р. також заплановані «Федорівські читання». Отже, історики книги мають час і нагоду підготуватися й обговорити на «Федорівських читаннях» (де б вони не проводилися) результати своїх історико-книгознавчих досліджень.

Галина КОВАЛЬЧУК,
зав. відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ,
д-р іст. наук